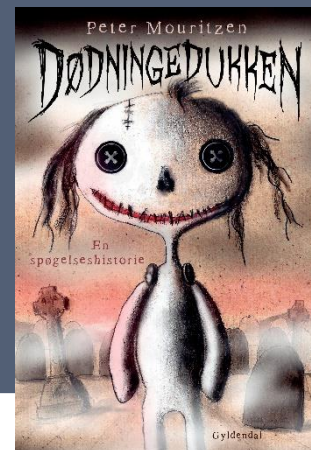

Dødningedukken

Indledning

Her kan du hente inspiration til arbejdet med Peter Mouritzens nye udgave af klasserumsklassikeren *Dødningedukken*, der er illustreret af Rasmus Svarre.

Guiden udpeger forskellige nedslag i romanen, som elever i 4.-5. klasse kan arbejde meningsfuldt med. Under hvert nedslag findes forslag til aktiviteter.

Romanen kan læses som et hovedværk eller bruges i forskellige tematiske sammenhænge, fx i arbejdet med uhyggelige fortællinger. *Dødningedukken* kan også med fordel læses som en del af det tilrettelagte forfatterskabsforløb om Peter Mouritzen på dansk3-6.gyldendal.dk.

Målgruppe

4.-5. klasse

Forfatter

Sanne Paustian Billesbølle

Om værket

Dødningedukken udkom første gang i 1993 og er siden trykt i flere oplag, men romanen har bestemt ikke mistet sin spøgelseskraft. Historien handler om en forfatter, der er gæstelærer på en skole et sted i Nordjylland. Hans opgave er at få eleverne til at skrive deres egne spøgelseshistorier; men i klassen sidder der en uhyggeligt bleg, spøgelseslignende pige med en mystisk dukke foran sig, og pludselig ender forfatteren med selv at blive viklet ind i en spøgelseshistorie, der er skræmmende virkelig.

Forfatteren, som er hovedpersonen, skriver spøgelseshistorier, men han tror ikke selv ret meget på det overnaturlige, ligesom skrivegnisten synes at være forsvundet. Hans besøg i en klasse ændrer for alvor dette. Da han fortæller børnene om sit forfatterskab og forsøger at skræmme dem, ender han selv med at blive skræmt over en spøgelseslignende pige og hendes dukke, som han tilsyneladende er den eneste, der kan se. Det bliver starten på en

række begivenheder og prøvelser, der ender med, at forfatteren genfinder sin lyst til at skrive.

Pigen er omkommet i en busulykke samme dag, og hun opsøger forfatteren for at få ham til at hjælpe hende med at vende tilbage til livet. Forfatteren prøver at slippe væk fra pigen, men må på sin tur hjem i bilen indse, at hun ikke er til at flygte fra. Forfatteren må slås med tre forskellige monstre – en kamp som finder sin afslutning på en kirkegård. Det sidste monster, forfatteren er oppe i mod, viser sig at være Døden i skikkelse af en gammel graver. Med hjælp og kraft fra pigen og med tro på egne evner lykkes det forfatteren at besejre graveren ved at fortælle en kraftfuld historie. Forfatteren opsøger efterfølgende en busholdeplads, hvor han køber en avis. Ifølge avisen er tiden blevet skruet en dag tilbage, og forfatteren ser pigen i levende live på vej mod bussen. Men hun vælger ikke at stige på, og forfatteren indser, at han har reddet pigen. Ligesom pigen har reddet ham. Hun har givet ham skrivegnisten og troen på ham selv tilbage.

Læseprocessen

Læsning af et hovedværk på mellemtrinnet kan tilrettelægges på flere måder.

For at gøre læsningen så varieret og inkluderende som muligt kan der veksles mellem følgende læseaktiviteter:

Højtlesning

Læreren kan vælge at læse nogle af kapitlerne højt, fx de første to kapitler, så alle kommer med fra start.

Makkerlæsning

Eleverne kan støtte hinanden i læseprocessen ved at læse med en læsemakker. Her kan de skiftes til at læse højt for hinanden, eller de kan læse individuelt, mens de undervejs hjælper hinanden med svære ord osv.

Læs selv

Eleven kan læse bogen selv eller lytte til den, hvis den kan skaffes som lydbog. Overvej, om det vil give mening at lade eleverne tage noter undervejs. Når der skal læses, kan du med fordel sammen med eleverne tænke over omgivelser, siddestilling mv. Det kan være forskelligt fra elev til elev, om de har brug for ro, eller om de har brug for musik i ørerne, om de har brug for at sidde, eller om de har brug for at ligge.

Stedbaseret læsning

Hvis du sammen med eleverne har lyst til at udforske en mere oplevelsesorienteret læsning, kan I vælge at gøre læseoplevelsen stedsbaseret. Læs fx dele af bogen på en kirkegård, i en bil eller i et biologilokale med et skelet.

Anslaget

"Der sad en død pige i klassen ... "

Med dette berømte anslag begynder den uhyggelige fortælling om spøgelsespigen, der udsætter en forfatter for en række uhyggelige prøvelser for at få livet tilbage.

Anslaget kan i undervisningen bruges som en **før-læse-aktivitet**, hvor elevernes nysgerrighed pirres. Den korte sætning på blot syv ord er så kraftfuld, at det kan sætte deres fantasi i gang og dermed motivere dem til den videre læsning.

- Læs anslaget og hele første afsnit højt i klassen. Tal med eleverne om, hvad der mon videre sker i fortællingen.
- Tal med klassen om, hvilken betydning et anslag kan have for fortællingen og læseoplevelsen.
- Se på andre af Peter Mouritzens anslag, fx "Nede i onkel Arthurs kælder boede der en barnemorder" (fra *Huset med de syltede hjerter*), eller "Det var den nat snemændene begyndte at synge" (fra *Danser med djævl*).
- Find sammen på andre korte anslag, der kan få læseren til at undre sig.

Det uhyggelige

Det uhyggelige er et gennemgående element i Peter Mouritzens forfatterskab. For at skabe den uhyggelige stemning i teksten arbejder han med flere forskellige virkemidler og genrer.

Kampen mellem det gode og det onde

Et klassisk uhyggeligt motiv er kampen mellem det gode og det onde. I *Dødningedukken* møder forfatteren det onde i skikkelse af Døden. Denne kamp kan forstås som en indre symbolsk kamp i forfatteren selv, hvor han må overvinde det onde for at finde frem til det gode, nemlig lysten til at skrive og troen på det overnaturlige. Spøgelsespigen er den, der forløser hans potentiale. Pigen kan ses som en del af forfatterens egen anima, altså det kvindelige i ham selv, som han er nødt til at forholde sig til for at kunne leve videre som forfatter – for at genfinde evnen til at fortælle.

En realistisk ramme med uforklarlige hændelser

En af de ting, der skaber uhyggen i *Dødningedukken*, er den realistiske ramme om fortællingen. Fortællingen har sit udspring i et ganske almindeligt klasseværelse i Danmark, som de fleste læsere vil kunne genkende. Det uhyggelige opstår, når denne virkelighed pludselig overmandes af det overnaturlige og det uforklarlige. På samme måde fungerer dukken, som ellers er en død genstand, som spreder af uhygge, når den pludselige får en konfronterende adfærd overfor forfatteren og tager kontrollen fra ham. Dukken bidrager til, at forfatteren får kickstartet sin udvikling og stopper med at afvise det irrationelle.

Typiske genretræk

I *Dødningedukken* kan man gå på jagt efter typiske træk fra flere forskellige genrer. Udover de gyselige træk, som fx tåge og kirkegårde, anvender forfatteren også træk fra

den klassiske eventyrgenre. Kampen mellem det gode og det onde, som modsætninger og en gestaltning af den indre kamp, kender vi fra eventyrene. Desuden udsætter Peter Mouritzen sin hovedperson for tre prøvelser. Både prøvelserne og det magiske trelal er typiske eventyrtræk. Ligesom en hjem-ude-hjem-komposition kan spores i romanen.

En atypisk helt

Heltemyten er et motiv, der oplagt kan undersøges i *Dødningsdukken*. Forfatteren optræder som helt, da han redder både pigen og sig selv. Men han er ikke en typisk helt. Han er i udgangspunktet modløs, flygter fra problemerne og vil ikke konfronteres med alt det, der udfordrer ham. Heltegerningen kommer til at bestå i den udvikling, han personligt gennemgår.

Gamle folkesagn spiller en central rolle. Udover at pigens forførende væsen leder tankerne mod folketroens ellepiger, der lokkede mændene længere og længere ud i skoven, forholder forfatteren sig direkte til det lokale folkesagn om de døde, der på druknedag vandrer gennem klitterne og trækker våde spor i sandet (s. 18). Forfatteren nægter at tro på det overnaturlige. En opfattelse, der senere viser sig at blive udfordret, og en opfattelse, han bliver nødt til at ændre for at kunne få livsmodet og skriveevnen tilbage.

Hvordan skaber forfatteren suspense?

Peter Moritzen opbygger suspense ved langsomt at skabe tvivl hos læseren om, hvorvidt forfatterens overnaturlige oplevelser er sandfærdige eller blot en del af forfatterens fantasi. Denne suspense skabes blandt andet ved, at vi som læsere oplever, hvordan forfatteren selv er i tvivl. Til trods for hans benægtelse af det uforklarlige fornemmer vi en usikkerhed. Der benyttes også flere gange et greb, hvor der fortælles en uhyggelig fortælling, som viser sig at være det pure opspind. Men den sidste fortælling med spøgelsespiggen viser sig at være sand, så lettelsen, ved "at det bare er en historie", indfinder sig aldrig, og uhyggen fremstår derfor stærkere.

Man kan med andre ord anvende forskellige tilgange til teksten for at få øje på det uhyggelige.

På jagt efter det overnaturlige

Læs de første to kapitler. Stop op undervejs, og stil sammen spørgsmål til teksten. Stil spørgsmål, der vedrører alt det uforklarlige: alt det overnaturlige, som vi endnu ikke har fået en forklaring på. Når fortællingen er læst til ende, vil den fremstå mindre uhyggelig, så dette stop kan skærpe elevernes opmærksomhed på, hvordan uvished kan skabe uhygge.

Uhyggelige ord

Gå på jagt efter uhyggelige ord i teksten, fx i det første kapitel. Tal om, hvorvidt ordene er uhyggelige i sig selv, eller om det kun er på grund af den sammenhæng, de indgår i.

Uhyggelige steder

Tal om og undersøg stederne. Er et klasseværelse uhyggeligt? Hvordan kan det blive uhyggeligt i fortællingen? Er en kirkegård eller en bil uhyggelig? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvorfor er netop disse steder valgt? Her kan det være oplagt at opsøge lignende steder i virkeligheden.

Personkarakteristik

Lav en karakteristik af forfatteren. Hvad er det, han gennemlever? Hvordan har han det i starten? Hvordan har han det ved romanens slutning?

Dukkens betydning

Undersøg dukkens betydning i fortællingen. Hvordan fungerer den som en genstand, der er med til at skabe uhygge?

Anslaget

Se på anslaget igen. Er det med til at skabe uhygge?

Sproget

Undersøg sproget. Hvad betyder, fx "af døde børn skal man høre sandheden"?

Illustrationerne

I den nye udgave af *Dødningedukken* er der blevet tilføjet illustrationer af Rasmus Svarre. Illustrationerne er ekspressive og bidrager til at skabe en uhyggelig stemning.

Dyk ned i illustrationerne

Lad hver elev udvælge en illustration fra bogen, som de finder spændende. De skal hver især finde 6 tillægsord, der beskriver billedet. Lav en opsamling i klassen, hvor I med udgangspunkt i tillægsordene taler om stemningen på billederne, og hvad de tilføjer fortællingen. Er de fx med til at gøre den mere uhyggelig?

Forsiderne

Sammenlign den nye og den gamle forside. Hvilken forside er mest uhyggelig? Hvorfor? Den nye findes her på sitet, den anden kan I finde på nettet.

Sammenhold tekst og billede

Udvælg et eller flere opslag fra romanen. Hvilken effekt har illustrationerne? Understøtter de historien (symmetrisk), udvider de den (supplerende), eller fortæller de en helt anden historie (kontrapunktisk)? Hvilken betydning får det for læseoplevelsen og tekstforståelsen?

Det autofiktive som afsæt

Fortællingen om *Dødningsdukken* tager sit afsæt i en forfatter på skolebesøg. Forfatteren er kendt for sine uhyggelige fortællinger, men bliver i *Dødningsdukken* selv en del af en uhyggelig fortælling. Peter Mouritzen er selv en forfatter, der er kendt for sine uhyggelige historier, og har gennem sin forfatterkarriere brugt en del tid på at besøge forskellige skoler for at fortælle om sit forfatterskab. Det er derfor helt nærliggende at sætte lighedstegn mellem forfatteren som hovedperson *i* teksten og forfatteren *af* teksten.

Peter Mouritzen bruger altså sit eget liv og sin egen situation som afsæt for historien. Dette greb giver læseren en følelse af, at fortællingen ligger tæt på virkeligheden, og det bruges dermed som et virkemiddel til at skabe uhygge. Der bygges med andre ord bro mellem virkeligheden og det magiske. Den realistiske og genkendelige ramme med klassesituationen kan skabe en identifikation hos læseren (eleven), som er med til at forstærke uhyggen.

En forfatter, der skriver om en forfatter

- Lav en karakteristik af forfatteren som hovedperson i bogen. Sammenlign karakteristikken med bogens egentlige forfatter.
- Find evt. viden om Peter Mouritzen på hans egen [hjemmeside](#). Tal om, hvordan det virker, at forfatteren bruger sig selv på den måde i fortællingen.
- Har I læst andre bøger af forfatteren? Har I fået lyst til at læse andre bøger/tekster af forfatteren?

